

Μαύρη Φλόγα

Μέρος 1ο

Θεωρία και ανάλυση

Κεφάλαιο 2ο: Σοσιαλισμός από τα κάτω, ορίζοντας τον αναρχισμό

Διεθνισμός, Κοινωνική Ισότητα και Αντιιμπεριαλισμός (Μέρος 4ο)

I. Οι Αναρχικοί και οι Συνδικαλιστές στους Αντιιμπεριαλιστικούς Αγώνες

Σε αυτήν την ενότητα θα ερευνήσουμε κάποιες από τις πλέον συγκλονιστικές περιπτώσεις εμπλοκής του αναρχισμού και του συνδικαλισμού στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες. Θα εστιάσουμε σε αγώνες που διεξήχθησαν στο εσωτερικό χωρών που βρίσκονταν υπό ιμπεριαλιστική κυριαρχία. Βέβαια, αυτή είναι μόνο η μισή ιστορία της αναρχικής και συνδικαλιστικής συμμετοχής στους αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες, καθώς ένα σημαντικό μέρος της αντιιμπεριαλιστικής ιστορίας της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης έχει να κάνει με τους αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες στο εσωτερικό των ίδιων των ιμπεριαλιστικών χωρών· επαναλαμβάνουμε ότι αυτό το σκέλος έχει συζητηθεί στο κεφάλαιο 8, όπου μελετήθηκε η αντίθεση των αναρχικών στον πόλεμο και τις κατακτήσεις. Συνεπώς, εδώ, όταν μιλάμε για αγώνες ενάντια στον ιμπεριαλισμό, δεν θέλουμε να εννοηθεί ότι αυτοί πραγματοποιούνται αποκλειστικά εντός των χωρών που βρίσκονται υπό ιμπεριαλιστική κυριαρχία ή ότι αφορούν αποκλειστικά τους λαούς των χωρών αυτών. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, αν και θα επικεντρώσουμε σε χώρες που βρέθηκαν υπό άμεση ιμπεριαλιστική κυριαρχία, ο ιμπεριαλισμός εδώ γίνεται αντιληπτός με την ευρεία έννοια της εξωτερικής κυριαρχίας της άρχουσας τάξης μιας χώρας πάνω στις λαϊκές τάξεις μιας άλλης χώρας· μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο επίσημος, ανάλογα με τη συνθήκη. Τέλος, συχνά οι εθνικοαπελευθερωτικοί αγώνες είναι εν μέρει αγώνες ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις και προκαταλήψεις, καθώς τα στοιχεία αυτά αποτελούν πολλές φορές ζωτικής σημασίας συστατικά του ιμπεριαλισμού.

Η περίπτωση του Μεξικού αποτελεί μια καλή απεικόνιση των παραπάνω θέσεων. Παρότι η χώρα ήταν επισήμως ανεξάρτητη από τις αρχές του δεκάτου ένατου αιώνα και μετά, υποτασσόταν ολοένα και περισσότερο στον ανεπίσημο ιμπεριαλισμό των Η.Π.Α. Ο Πορφύριο Ντίαζ, ο δικτάτορας που κυβερνούσε το Μεξικό από το 1876 μέχρι το 1911, προσπάθησε να εκβιομηχανήσει τη χώρα μέσω της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και του εκσυγχρονισμού της γεωργίας. Οι πολιτικές που ακολούθησε ήταν επηρεασμένες από τις ιδέες του Κοινωνικού Δαρβινισμού. Η περίοδος αυτή, γνωστή ως Πορφιριάτο, ήταν μια περίοδος αλματώδους ανάπτυξης της οικονομίας και εξέλιξης της κρατικής εξουσίας, αλλά και αυξανόμενου εξωτερικού ελέγχου της βιομηχανίας. Μέχρι το 1911 οι αμερικανικές επενδύσεις στο Μεξικό είχαν γίνει περισσότερες από αυτές των Μεξικανών καπιταλιστών, διπλάσιες από αυτές όλων των υπολοίπων χωρών μαζί και κυρίαρχες σε τομείς όπως η εξόρυξη πετρελαίου· από τις ογδόντα συνολικά μεγαλύτερες εμπορικές και βιομηχανικές εταιρείες, μόλις οι οκτώ βρίσκονταν σε χέρια Μεξικανών· περίπου το 20% της γης βρισκόταν στα χέρια ξένων ιδιοκτητών¹. Η ταξική πόλωση, η οικονομική κρίση του 1907, η οποία έστρεψε ένα μεγάλο τμήμα της άρχουσας τάξης προς τον οικονομικό εθνικισμό και την υποστήριξη του Φρανσίσκο Μαδέρο έναντι του Ντίαζ, καθώς και οι απεργίες και οι ένοπλες εξεγέρσεις του PLM, βοήθησαν στη διάρρηξη «της σταθερότητας και των αξιώσεων νομιμοποίησης» του καθεστώτος και την έναρξη της Μεξικανικής Επανάστασης².

Κατά τη διάρκεια της ταραχώδους αυτής περιόδου, που συνδύαζε χαρακτηριστικά ταξικού πολέμου και αντιιμπεριαλιστικής εξέγερσης, ο Μαδέρο αντικαταστάθηκε από διάφορους άλλους ηγέτες, οι αγροτικές εξεγέρσεις σάρωσαν τη χώρα, ο COM οργάνωσε μια επαναστατική απεργία και οι δυνάμεις των Η.Π.Α. έκαναν επέμβαση. Το PLM, που ήταν εχθρικό τόσο προς την αμερικανική όσο και προς τη μεξικανική άρχουσα τάξη, απέρριψε τον εθνικισμό και προσπάθησε να αγωνιστεί ταυτόχρονα ενάντια στον καπιταλισμό και τον ιμπεριαλισμό, θεωρώντας την αντίσταση στο Μεξικό ως τμήμα της παγκόσμιας ταξικής πάλης. Στο «Μανιφέστο για τους Εργάτες του Κόσμου», το PLM υποστήριζε ότι «ο σκοπός μας είναι ο σκοπός σας: είναι ο σκοπός του σιωπηλού σκλάβου της γης, του παρία του εργαστηρίου και της φάμπρικας, του σκλάβου στις γαλέρες των θαλασσών, των σκληρά εργαζόμενων καταδίκων στα ορυχεία, όλων εκείνων

που υποφέρουν από την ανισότητα του καπιταλιστικού συστήματος»³. «Δεν σας απευθυνόμαστε για να βοηθήσετε ΕΜΑΣ» αλλά για να «βοηθήσετε ΤΟΥΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ΣΑΣ», γιατί «η επιτυχία μας είναι η επιτυχία σας»⁴. Ο μεξικάνικος αγώνας «δεν είναι εθνικό πρόβλημα, αλλά καθολική σύγκρουση». «Ήττα της επανάστασης σημαίνει νίκη του καπιταλισμού» και τότε οι Αμερικανοί εργάτες θα δουν τα εργοστάσια και τις επιχειρήσεις να «κλείνουν» και να μεταφέρονται στο φθηνότερο Μεξικό⁵.

Μετά τη συντριβή του PLM, ο αγρότης επαναστάτης Εμιλιάνο Ζαπάτα, που ήταν επηρεασμένος από τον αγροτικό αναρχισμό, βοήθησε στην οργάνωση μιας μεγάλης ελευθεριακής ζώνης στη Μορέλος. Την ίδια στιγμή, η έμφαση του που έδιναν οι συνδικαλιστικές ενώσεις όπως ο COM και η IWW του Μεξικού σε «ζητήματα που έχουν να κάνουν με τον “επιούσιο”, παράλληλα με την υπόσχεση του μελλοντικού εργατικού ελέγχου, βρήκε μεγάλη αποδοχή απ’ τους εργάτες που εμπλέκονταν σε μια εθνικιστική επανάσταση η οποία προσπαθούσε να ανακτήσει τον έλεγχο των εθνικών φυσικών πόρων, των παραγωγικών συστημάτων και των οικονομικών υποδομών από τους ξένους». Το συνδικαλιστικό κίνημα αντιτάχθηκε στις «μισθολογικές διαφορές ανάμεσα στους Μεξικανούς και τους Βορειοαμερικανούς», καθώς και στις πρακτικές διαχωρισμού από μεριάς ξένων διευθυντών»⁶.

Η αδυναμία του μεγαλύτερου τμήματος του εναπομείναντος PLM να συμμαχήσει με τους Ζαπατίστας, η αδυναμία των ίδιων των Ζαπατίστας να πάρουν με το μέρος τους τους εργάτες των πόλεων, καθώς και η αποξένωση των εργατών των πόλεων από τους αγροτικούς στρατούς όπως αυτόν του Πάντσο Βίγια, που ήταν διαβόητος για τις απαλλοτριώσεις που έκανε, συνέβαλαν στην τραγική κατάσταση του 1915. Ο COM, ο οποίος είχε ήδη τη δική του πολιτοφυλακή, έκρινε πως η καλύτερη επιλογή για την ανάπτυξη της εργατικής τάξης σε περίοδο εμφυλίου πολέμου ήταν οι Συνταγματικές δυνάμεις του Αλβάρο Ομπρεγόν και του Βενουστιάνο Καράνσα και σχημάτισε τα «Κόκκινα Τάγματα» για να βοηθήσει τους Συνταγματικούς να διώξουν τους αγροτικούς στρατούς από την Πόλη του Μεξικού. Ήλπιζε πως θα χρησιμοποιούσε τη συμμετοχή του για να οικοδομήσει την οργάνωση, να ωθήσει τους Συνταγματικούς προς την Αριστερά και να απαλλοτριώσει ντόπιες και ξένες επιχειρήσεις⁸. Μετά το τέλος της μάχης στα μέσα του 1915, ο COM αναπτύχθηκε ραγδαία, συγκέντρωσε μεγάλα πλήθη και στελεχώθηκε από βετεράνους των Κόκκινων Ταγμάτων. «Καμιά εποχή της ιστορίας του εργατικού κινήματος του δυτικού ημισφαιρίου δεν έχει βρεθεί μπροστά στην ταξική επιθετικότητα που τα μέλη του Οίκου [...] επέδειξαν το 1915 και το 1916»⁹. Ο διάδοχος του COM, η CGT, «γνώριζε σε βάθος τον ιμπεριαλισμό των Γιάνκηδων και ανησυχούσε γι’ αυτόν» αναμφίβολα πολύ περισσότερο από ό,τι ο προκάτοχός της¹⁰.

Η περίπτωση του Μεξικού φαίνεται πως αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα της θέλησης του αναρχισμού και του συνδικαλισμού να συνδεθεί με τον αντιιμπεριαλιστικό αγώνα χωρίς να αποδέχεται τον εθνικισμό, καθώς και της ελπίδας του να συνενώσει την αντιιμπεριαλιστική και την ταξική πάλη. Ανάμεσα σε αυτούς που επηρεάστηκαν από τη Μεξικανική Επανάσταση και τους Μεξικανούς αναρχικούς ήταν ο Σαντίνο· όπως υποστηρίξαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, ο αγώνας της Νικαράγουα ενάντια στον ιμπεριαλισμό των Η.Π.Α. ήταν σίγουρα επηρεασμένος από τον αναρχισμό. Ωστόσο, στην περίπτωση εκείνη, οι ετερόκλητες αντιλήψεις του Σαντίνο – που περιλάμβαναν και μια ισχυρή δόση εθνικισμού – καθιστούν δύσκολη την επαρκή κατανόηση των πραγμάτων μέσω της χρήσης ενός κάθετου διαχωρισμού ανάμεσα στον αναρχισμό και τον εθνικισμό.

Στην Κούβα, οι αναρχικοί και οι συνδικαλιστές ήταν βαθιά διαιρεμένοι πάνω στο ζήτημα της απόσχισης. Ο Ρόιγ ντε σαν Μαρτίν αρνήθηκε να υποστηρίξει το σχέδιο της απόσχισης, καθώς πίστευε πως οι Κουβανοί εθνικιστές σκόπευαν να δημιουργήσουν μια καπιταλιστική δημοκρατία που θα ήταν τόσο καταπιεστική όσο και η ισπανική κυριαρχία¹¹. Ωστόσο, το αναρχικό συνέδριο του 1892 διακήρυξε την υποστήριξη «της συλλογικής ελευθερίας του λαού, ακόμη κι αν η συλλογική ελευθερία που επιθυμεί είναι αυτή της χειραφέτησής του από την κηδεμονία ενός άλλου λαού»¹². Παρ’ όλα αυτά, πρόσθεσε ότι ο αγώνας για ανεξαρτησία δεν θα πρέπει να διεξάγεται εις βάρος της ταξικής πάλης. Επιπλέον, προέτρεψε εθνικιστές όπως ο Χοσέ Μάρτι να υιοθετήσουν μια πολύ πιο φιλεργατική στάση από τους παραδοσιακούς αυτονομιστές¹³. Οι αναρχικοί είχαν «τεράστια» συνεισφορά στον αγώνα για την ανεξαρτησία της Κούβας, των

στρατιωτικών του πτυχών συμπεριλαμβανόμενων· ο αγώνας της Κούβας κέρδισε την υποστήριξη των Ισπανών αναρχικών, ενώ, στη Γαλλία, η Επιτροπή για μια Ελεύθερη Κούβα αποτελούταν κυρίως από αναρχικούς¹⁴.

Το 1898, με τη Συνθήκη του Παρισιού, η Ισπανία ουσιαστικά εκχώρησε στις Η.Π.Α. την Κούβα, το Πουέρτο Ρίκο και τις Φιλιππίνες. Οι Κουβανοί αναρχικοί και συνδικαλιστές αντιτάχθηκαν στην αμερικανική επέμβαση στον πόλεμο, την οποία ακολούθησε η στρατιωτική κατοχή του διαστήματος 1899-1902¹⁵. Επιπλέον, τήρησαν εξαιρετικά κριτική στάση απέναντι στο μετααποικιοκρατικό κράτος της Κούβας – το σύνταγμα του οποίου δεν είχε καμία πρόβλεψη για εργατικά δικαιώματα (αλλά χορηγούσε στις Η.Π.Α. το δικαίωμα να επεμβαίνουν στρατιωτικά) –, οργάνωσαν την πρώτη γενική απεργία σε καθεστώς δημοκρατίας και χρησιμοποίησαν τους εορτασμούς της πρώτης επετείου της δημοκρατίας για να ασκήσουν κριτική στο νέο καθεστώς. Παρουσίασαν τους εαυτούς τους σαν τους πραγματικούς κληρονόμους του αγώνα και μετέτρεψαν τον Μάρτι, ο οποίος είχε πεθάνει στις αρχές του πολέμου, σε αναρχικό σύμβολο¹⁶.

Η Κούβα παρέμεινε τυπικά ανεξάρτητη, αλλά το Πουέρτο Ρίκο έγινε προτεκτοράτο των Η.Π.Α. Εκεί, κάποιοι αναρχικοί υποστήριξαν την ταυτόχρονη εθνική και ταξική απελευθέρωση. Ο Ραμόν Ρομέρο Ρόσα, τυπογράφος και ηγετική φυσιογνωμία του εργατικού ακτιβισμού, συνίδρυσε την εβδομαδιαία *Ensayo Obrero* («Εργατική Δοκιμή»), η οποία «άρχισε να υποστηρίζει ανοιχτά την ανάγκη μετασχηματισμού της κοινωνίας και την απαραίτητη προϋπόθεσή για να συμβεί αυτό: την ενότητα όλων των εργατών». Η εφημερίδα ήταν διαποτισμένη «από τις ιδέες – κυρίως του αναρχικού ρεύματος – των Ευρωπαίων εργατών»¹⁷. Σύμφωνα με τον Ρομέρο Ρόσα, το αποικιοκρατικό σύστημα λειτουργούσε σύμφωνα με το «άμεσο ή έμμεσο συμφέρον της κυρίαρχης τάξης των εκμεταλλευτών», αλλά το πρόβλημα της ταξικής εκμετάλλευσης και κυριαρχίας δεν θα λυνόταν ούτε από ένα ελεύθερο κράτος. «Η τάξη των εκμεταλλευτών είναι η κυρίαρχη, όποια κι αν είναι η μορφή διακυβέρνησης. [...] Οι καπιταλιστές όλου του κόσμου αποτελούν ένα έθνος, όπως κι αν αυτό κυβερνάται». Αντ' αυτού, προτάσσει μια «πραγματική Πατρίδα» που δεν είναι «η αποκλειστική ιδιοκτησία λίγων»· θα πρέπει να υπάρχει «κοινωνική ιδιοκτησία» και κατάργηση «του βάρβαρου συστήματος υποδούλωσης ανθρώπου από άνθρωπο»¹⁸.

Οι αναρχικοί και οι συνδικαλιστές ήταν δραστήριοι και στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες της Ανατολικής Ευρώπης. Ήδη από το προηγούμενο κεφάλαιο έχουμε συζητήσει την Ουκρανική Επανάσταση, όποτε δεν θα ανακεφαλαιώσουμε την ιστορία της εδώ. Αυτό που έχει σημασία να τονιστεί στο σημείο αυτό είναι το γεγονός ότι το Μαχνοβίτικο κίνημα ήταν ένα επαναστατικό κίνημα των λαϊκών τάξεων και ταυτόχρονα ένα κίνημα που πάλευε για την ανεξαρτησία της Ουκρανίας, αρχικά ενάντια στους παραδοσιακούς Αυστριακούς και Ρώσους ηγεμόνες της και στη συνέχεια ενάντια στις γερμανικές δυνάμεις. Όπως ξεκαθάριζε το Επαναστατικό Στρατιωτικό Συμβούλιο το 1919, η εθνική απελευθέρωση γινόταν αντιληπτή με επαναστατικούς όρους:

Όταν μιλάμε για την Ουκρανική ανεξαρτησία, δεν εννοούμε την εθνική ανεξαρτησία με την έννοια που της δίνει ο [Σιμόν] Πετλιούρα, αλλά την κοινωνική ανεξαρτησία των εργατών και των αγροτών. Διακηρύσσουμε ότι οι Ουκρανοί και όλοι οι άλλοι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης όχι ως «ανεξάρτητο έθνος», αλλά ως «ανεξάρτητοι εργάτες»¹⁹.

Το Μαχνοβίτικο κίνημα δεν προσπάθησε μόνο να κινητοποιήσει την πολυεθνική εργατική τάξη και τους αγρότες της περιοχής και να απωθήσει τον Λευκό Στρατό· αντιτάχθηκε επίσης στα αναδυόμενα ουκρανικά εθνικά κράτη όπως αυτά της Ράντα («Συμβούλιο»), του Διευθυντηρίου και των εθνικιστών του Πετλιούρα. Αν και το Μαχνοβίτικο κίνημα παρουσίαζε στοιχεία εθνικού αισθήματος, συμμαχισε με συνέπεια με τους Μπολσεβίκους και όχι με τους εθνικιστές²⁰.

Η θεώρηση αυτή είχε προγόνους στην Ουκρανία. Κατά τη δεκαετία του 1880, οι Μικαΐλο Ντραχομόνοφ και Ιβάν Φράνκο «επανελάβαν» τις απόψεις του Μπακούνιν για την εθνική απελευθέρωση μέσα στο «διεθνές σοσιαλιστικό κίνημα και

κατάρτισαν προγράμματα» που «ήταν σημαντικά επηρεασμένα από τα Μπακουινικά δόγματα»²¹. Χρειάστηκαν πολλά χρόνια μέχρι να ταυτιστεί ο στόχος της εθνικής απελευθέρωσης με τη δημιουργία ενός Ουκρανικού κράτους. Αυτό εν μέρει οφείλεται στην επιρροή που είχαν οι αναρχικές αντιλήψεις του Ντραχομάνοφ²². Οι αναρχικοί δραστηριοποιήθηκαν και στις εξεγέρσεις του 1873 στη Βοσνία και την Ερζεγοβίνη ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία²³. Συμμετείχαν στα κινήματα ανεξαρτησίας της Βουλγαρίας και της Μακεδονίας ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία που προέκυψαν στα πλαίσια της σύγκρουσης μεταξύ Ρωσίας και Οθωμανών, κατά τη διάρκεια της οποίας σκοτώθηκε ο αναρχικός Κρίστο Μπότεφ (1849-1876). Η Βουλγαρία ανεξαρτητοποιήθηκε το 1879.

Ο Αρμένιος Αλεξάντρ Αταμπεκιάν, αναρχικός από το 1890, εξέδωσε το 1894 το περιοδικό Hamaink («Κοινοπολιτεία»), το οποίο περιλάμβανε μια αναρχική θέση πάνω στο αρμενικό εθνικό αγώνα ενάντια στον οθωμανικό ιμπεριαλισμό, σε σύνδεση με την κοινωνική επανάσταση. Ο Αταμπεκιάν ήταν ο ενορχηστρωτής της ίδρυσης της Dashnaktsutiun («Επαναστατική Αρμενική Ομοσπονδία»), η οποία το 1890, στην Τιφλίδα της Γεωργίας, πολέμησε τον οθωμανικό ιμπεριαλισμό. Το 1893 σχηματίστηκε στη Θεσσαλονίκη η Βουλγαρική Μακεδονική Επαναστατική Επιτροπή του Εντιρνέ. Αυτή το 1899 μετονομάστηκε σε Μακεδονική Παράνομη Επαναστατική Επιτροπή (MTRK) και είχε ως όργανο την Otmastenie («Εκδίκηση»). Στους μαχητές της MTRK περιλαμβάνονταν αναρχικοί όπως ο Μικαΐλ Γκερτζικόφ, ο διοικητής των ανταρτών της ένοπλης πτέρυγας της και η αναρχική επιρροή γινόταν ολοένα και μεγαλύτερη με την αλλαγή του αιώνα. Σε εκείνο το στάδιο η Otmastenie απέρριψε τους εθνικισμούς των εθνικών μειονοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, υποστηρίζοντας τις συμμαχίες με τους απλούς Μουσουλμάνους ενάντια στο σουλτανάτο και τη βαλκανική ομοσπονδία των λαών.

Τον Ιούλιο του 1903, η MTRK οργάνωσε μια εξέγερση στη Θράκη ενάντια στις οθωμανικές αρχές, η οποία βασιζόταν στους Βούλγαρους αγρότες και «πίστευε πως ο αγώνας για εθνική απελευθέρωση αποτελεί μια ευκαιρία για την προώθηση της υπόθεσης του ελευθεριακού κομμουνισμού»²⁴. Οι δυνάμεις του Γκερτζικόφ, που αποτελούνταν από δυο χιλιάδες ανεπαρκώς εξοπλισμένους άνδρες, κατάφεραν να ιδρύσουν την «Κομμούνια του Κρουσόβου». Η εξέγερση της Θράκης κανονίστηκε να συμπέσει με μια εξέγερση στη Μακεδονία, οργανωμένη επίσης από την MTRK: μεγάλο μέρος των υποστηρικτών της οργάνωσης εκεί ήταν οι Βούλγαροι και οι Σλάβοι αγρότες, ενώ περιλάμβανε και πολλούς αναρχικούς²⁵. Η MTRK έφτιαξε έναν αντάρτικο στρατό, προσπάθησε να οργανωθεί πέρα από τα εθνικά όρια και ίδρυσε την «Κομμούνια του Κρουσόβου». Οι εξεγέρσεις της Θράκης και της Μακεδονίας διήρκεσαν περίπου δυο μήνες προτού ηττηθούν και η ελπίδες κάποιων ανταρτών ότι η ανεξάρτητη Βουλγαρία θα επέμβει διαψεύστηκαν.

Πώς κατάφεραν οι Θρακιώτες και Μακεδόνες αναρχικοί να προσεγγίσουν την εθνική απελευθέρωση; Δεν είναι δύσκολο να βρούμε τουλάχιστον μερικούς αναρχικούς που κατά καιρούς διατύπωναν εθνικιστικές προσεγγίσεις. Ο Γκερτζικόφ, ο οποίος κατά κανόνα ήταν διεθνιστής, αναφέρεται πως είπε σε κάποιες από τις δυνάμεις του ότι «κάθε Τούρκος θα πρέπει να χαιρετιέται όχι με τον καθιερωμένο μουσουλμανικό χαιρετισμό, αλλά με το μαχαίρι και τις σφαίρες, μέχρι να εκκενωθεί η γη μας από τον εχθρό ή μέχρι να υποκύψουν σε εμάς και αρχίσουν να ζουν μια καινούρια ζωή [...] σαν φιλειρηνικοί Θρακιώτες με ίσα δικαιώματα και ευθύνες»²⁶. Ωστόσο, άλλες αναφορές δείχνουν μια προσπάθεια να ωθήσει την εθνική απελευθέρωση στην κατεύθυνση της επαναστατικής ταξικής πάλης, πέρα από τα εθνικά σύνορα. Για παράδειγμα, η διοίκηση του επαναστατικού στρατού της Θράκης διακήρυξε σε ένα ανακοινωθέν της ότι «παίρνουμε τα όπλα ενάντια στην τυραννία και την απανθρωπιά· παλεύουμε για ελευθερία και ανθρωπιά· άρα ο σκοπός μας είναι υψηλότερος από κάθε εθνική ή εθνοτική διαφορά [...] εκφράζουμε την αλληλεγγύη μας σε όλους εκείνους που υποφέρουν μέσα στη σκοτεινή Αυτοκρατορία του Σουλτάνου», συμπεριλαμβάνοντας τους «απλούς Τούρκους χωρικούς»²⁷.

Στην Ιρλανδία, ο συνδικαλιστής Κόνολι αντιτάχθηκε στην εθνικιστική ρήση «οι εργάτες πρέπει να περιμένουν»²⁸, υποστηρίζοντας πως η διαφορά θα είναι μηδαμινή αν οι άνεργοι συγκεντρώνονται «υπό τους ήχους της “Ημέρας του Αγίου Πατρικίου”», οι αξιωματούχοι φορούν «πράσινες στολές με την Άρπα και χωρίς το Στέμμα και τα εντάλματα που

σε διαπομπεύουν στο δρόμο σφραγίζονται με τη σφραγίδα της Ιρλανδικής Δημοκρατίας»²⁹. Τελικά, επέμενε, «το ιρλανδικό ζήτημα είναι κοινωνικό ζήτημα και ολόκληρος ο μακραιώνος αγώνας του ιρλανδικού λαού ενάντια στους καταπιεστές του είναι, σε τελική ανάλυση, ένας αγώνας για την κυριότητα των μέσων επιβίωσης, των παραγωγικών πηγών της Ιρλανδίας». Ο Κόνολι αρνιόταν κατηγορηματικά ότι το ιρλανδικό κεφάλαιο θα μπορούσε ποτέ να πολεμήσει με συνέπεια ενάντια στον ιμπεριαλισμό· είχε «γρονάτσει στον Βάαλ» και είχε «χίλιους οικονομικούς δεσμούς [...] να το συνδέουν με τον αγγλικό καπιταλισμό, ενάντια σε κάθε συναισθηματικό ή ιστορικό δεσμό που τους συνδέει με τον ιρλανδικό πατριωτισμό»· έτσι, «ο μοναδικός αδιάφθορος κληρονόμος που απομένει στον αγώνα για ελευθερία στην Ιρλανδία είναι η ιρλανδική εργατική τάξη»³⁰.

Ο Κόνολι εκτελέστηκε το 1916, μετά τη συμμετοχή του στην Πασχαλινή Εξέγερση. Οι Ιρλανδοί Ρεπουμπλικάνοι, ενωμένοι με ένα τμήμα του ICA («Ιρλανδικός Στρατός Πολιτών») – μιας εργατικής πολιτοφυλακής που συνδεόταν με το ITGWU, σχηματίστηκε το 1913 κατά τη διάρκεια του Λοκ-Άουτ του Δουβλίνου και τον καιρό εκείνο είχε στην ηγεσία του τον Κόνολι – κατέλαβαν κεντρικά κτήρια του Δουβλίνου και, προτού συντριβούν, διακήρυξαν την ανεξαρτησία της Ιρλανδίας. Παρά την εμπλοκή του Κόνολι, η εξέγερση στην πραγματικότητα δεν ήταν επηρεασμένη από σοσιαλιστικές ιδέες· ο Κόνολι έβαλε στην άκρη την ταξική του πολιτική και εναπόθεσε την πίστη του στον εθνικισμό. Σύμφωνα με τον Μπέρκμαν, η καταστολή που ακολούθησε «διατήρησε στο έπακρο τον χαρακτήρα και την παράδοση της βρετανικής κυβέρνησης». Η εξέγερση, σύμφωνα με την άποψή του, απέτυχε ακριβώς επειδή δεν ξεπέρασε τον εθνικισμό: «Το πολύτιμο αίμα που χύθηκε [...] δεν θα πάει χαμένο αν τα δάκρυα της μεγάλης τραγωδίας καθαρίσουν τα μάτια των παιδιών της Ιρλανδίας και τα κάνουν να δουν, πέρα από το άδειο κέλυφος των εθνικών φιλοδοξιών, τον ανατέλλοντα ήλιο της διεθνούς αδελφότητας των εκμεταλλευόμενων σε όλες τις χώρες και τα κλίματα, ενωμένης σε έναν αλληλέγγυο αγώνα για χειραφέτηση από κάθε μορφή σκλαβιάς, πολιτικής και οικονομικής»³¹.

Στη Βόρεια Αφρική, ο Μαλατέστα συμμετείχε το 1882 στην «Εξέγερση του Πασά», η οποία ξέσπασε μετά την κατάληψη της αιγυπτιακής οικονομίας το 1876 από μια αγγλο-γαλλική επιτροπή που εκπροσωπούσε τους διεθνείς δανειστές. «Πολέμησε στο πλευρό των Αιγυπτίων ενάντια στους Άγγλους αποικιοκράτες» και στόχευσε να προωθήσει την «επαναστατική υπόθεση»³². Ο Αλγερινός αναρχικός Σαΐλ Μοχάμεντ Αμεριάν μπεν Αμερζέν (1894-1953) προσπάθησε από το Παρίσι να κινητοποιήσει κόσμο στην πατρίδα του ενάντια στη γαλλική αποικιοκρατία. Ίδρυσε την Επιτροπή Υπεράσπισης Γηγενών Αλγερινών, ήταν γραμματέας της Αμυντικής Επιτροπής Αλγερινών Ενάντια στην Πρόκληση της Εκατονταετηρίδας*, διοργάνωσε συναντήσεις στα γαλλικά και τα αραβικά, ήταν ο συντάκτης της βορειοαφρικανικής έκδοσης της Terre Libre («Ελεύθερη Γη») και δραστηριοποιήθηκε στην CGT-SR33. Η Αναρχική Ένωση, η CGT-SR και η Ένωση των Αναρχικών Ομοσπονδιών δημοσίευσαν το 1930 μια κοινή δήλωση για τα εκατό χρόνια της γαλλικής κατοχής, καταγγέλλοντάς την ως «έγκλημα»³⁴. Σύμφωνα με τον Σαΐλ Μοχάμεντ, οι γηγενείς Αλγερινοί, «ένας λαός σκλαβωμένος», είναι «αδέρφια» των Γάλλων εργατών και αντιμετωπίζουν «έναν εχθρό – τους αφέντες»³⁵. Η αναρχική ομάδα Αλγερινών καλούσε επίσης σε ταξική ενότητα, ενώ προέτασσε την ελευθερία των Αλγερινών: «Πλησιάστε τα φτωχά σας αδέρφια, τα οποία, χωρίς διακρίσεις βάσει φυλής, θα αγωνιστούν μαζί σας για την απόλυτη αδελφοσύνη και ισότητα»³⁶.

Κατά τη διάρκεια των πρώτων εβδομάδων της Ισπανικής Επανάστασης, η CNT «προετοιμαζόταν μαζί με ορισμένες μαροκινές ομάδες για μια εξέγερση στο ισπανικό Μαρόκο». Τα στρατεύματα του Φράνκο αποτελούνταν σε μεγάλο βαθμό από Βορειοαφρικανούς υπό ισπανική διοίκηση (μαζί με την Ισπανική Λεγεώνα των Ξένων). Η στάση του Φράνκο ξεκίνησε από το ισπανικό Μαρόκο. Μια εξέγερση στο Μαρόκο σίγουρα θα μπορούσε να ενισχύσει αφάνταστα τους επαναστάτες της Ισπανίας. Όμως τα σχέδια αυτά τέθηκαν στο περιθώριο, καθώς οι αναρχικοί και οι συνδικαλιστές μετακινήθηκαν προς το Λαϊκό Μέτωπο. Τον Σεπτέμβριο του 1936, ο Πιέρ Μπενάρ, ο διεθνής γραμματέας της IWA, συμβούλευσε εκ νέου τη CNT να διασφαλίσει την επιτυχία της επανάστασης μέσω της διεθνοποίησης του αγώνα, προωθώντας την εξέγερση ενάντια στο φιλοφρανκικό καθεστώς της Πορτογαλίας και υποκινώντας μια εξέγερση στο Μαρόκο³⁷. Πρότεινε τη διάσωση του Αμπντ ελ-Κριμ από τη Ρεϊνιόν, την επιστροφή του στο Μαρόκο και στη συνέχεια την διακήρυξη της χώρας ως ανεξάρτητης. Ο Μπερνέρι, κάτοικος Ισπανίας εκείνη την εποχή, έδωσε μια παρόμοια συμβουλή: προώθηση της ανεξαρτησίας του Μαρόκου και «διασπορά της εξέγερσης σε όλον τον αραβικό κόσμο»³⁸. Η υποχώρηση στο ζήτημα του Μαρόκου, τμήμα της ευρύτερης υποχώρησης από την επανάσταση από μεριάς CNT και FAI

που επιβλήθηκε από την είσοδό τους στο Λαϊκό Μέτωπο, ήταν τραγική· ήταν μια περίπτωση στην οποία η ταξική επανάσταση στην Ευρώπη απαιτούσε την εθνική απελευθέρωση στην Αφρική³⁹.

Στις αποικιοκρατούμενες και ημιαποικιοκρατούμενες χώρες της Ανατολικής Ασίας, η απόρριψη του ιμπεριαλισμού και του Κοινωνικού Δαρβινισμού από πλευράς αναρχικών και συνδικαλιστών έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση του κινήματος από υποστηρικτές. Αυτό είναι που συνέβη, για παράδειγμα, στην περίπτωση του Κορεάτη αναρχικού Σιν. Έχοντας λάβει κλασική παιδεία από από τον παππού του, εισήχθη σε ηλικία δεκαοκτώ ετών στην κρατική Κομφουκιανή ακαδημία και το 1905 πήρε το διδακτορικό του⁴⁰. Μέσα στα επόμενα λίγα χρόνια εντάχθηκε στο αναδυόμενο εθνικιστικό κίνημα της Κορέας, έγινε βαθιά εθνικιστής και εγκατέλειψε τη χώρα κατά τις παραμονές της προσάρτησής της στην Ιαπωνία το 1910. Ο Σιν συνέχισε τη δραστηριότητά του από την εξορία (δεν επέστρεψε ποτέ στην Κορέα, πέρα από μια σύντομη περίοδο το 1916) και βοήθησε στον σχηματισμό της προσωρινής κορεάτικης κυβέρνησης στη Σαγκάη.

Ο Σιν αποσύρθηκε, αηδιασμένος από τον γκραντουαλισμό και τις διπλωματικές στρατηγικές της προσωρινής κορεάτικης κυβέρνησης, και ρίχτηκε στη μελέτη των επιστημών της ιστορίας και της πολιτικής. Άρχισε να επηρεάζεται από τους Κινέζους αναρχικούς και στις αρχές της δεκαετίας του 1920 έγινε αναρχικός. Ο Σιν ήταν αυτός που το 1923 έγραψε το «Μανιφέστο της Κορεάτικης Επανάστασης», το ιδρυτικό κείμενο της Μπάντας των Ηρώων. Το μανιφέστο καλούσε τόσο σε εθνική απελευθέρωση όσο και σε ταξική επανάσταση:

Η επανάσταση του σήμερα είναι αυτή που οι μάζες κάνουν για τον εαυτό τους. [...] Ο μόνος τρόπος να «αφυπνιστούν οι μάζες» είναι η καταστροφή, από τις μάζες και για τις μάζες, όλων των εμποδίων που φράσσουν το δρόμο προς τη βελτίωση της ζωής τους. [...] Οι λόγοι για τους οποίους θέλουμε να καταστρέψουμε τις ιαπωνικές δυνάμεις είναι [...] η καταστροφή της εξουσίας μιας ξένης φυλής [...] η ανατροπή της προνομιούχου τάξης [...] η καταστροφή του συστήματος της οικονομικής εκμετάλλευσης [...] η καταστροφή της κοινωνικής ανισότητας [...] η καταστροφή της δουλικής πολιτισμικής νοοτροπίας [...] [και] το χτίσιμο μιας ιδανικής Κορέας, στην οποία οι ανθρώπινες υπάρξεις δεν θα μπορούν να καταπιέζουν άλλες ανθρώπινες υπάρξεις και μια κοινωνία δεν θα μπορεί να καταπιέζει άλλες κοινωνίες⁴¹.

Το 1927 ο Σιν εντάχθηκε στην Αναρχική Ομοσπονδία Ανατολικής Ασίας, μέσω της οποίας συνδέονταν αναρχικοί από την Κίνα, την Κορέα, την Ιαπωνία, την Ταϊβάν (Φορμόζα), το Βιετνάμ και κατά τα φαινόμενα την Ινδία. Το 1928 συνελήφθη και πέθανε στη φυλακή οκτώ χρόνια αργότερα.

Η Αλληλοβοήθεια του Κροπότκιν έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη στροφή του Σιν προς τον αναρχισμό. Κατά τη διάρκεια της εθνικιστικής του φάσης, ο Σιν ήταν βαθιά επηρεασμένος από τον Κοινωνικό Δαρβινισμό και στόχευε στον εκσυγχρονισμό της εθνικής εξουσίας της Κορέας για να διασφαλιστεί η επιβίωση της χώρας. Όμως, από τη στιγμή που ο Σιν δεχόταν την θεώρηση του Κοινωνικού Δαρβινισμού όσον αφορά και την άρχουσα τάξη της Ιαπωνίας, η βάση της αντίθεσής του προς τον ιμπεριαλισμό κατέρρευε: αν η επιβίωση και η επιτυχία στηρίζονται στην εθνική εξουσία και ο κόσμος χαρακτηρίζεται από τον άεναο αγώνα ανάμεσα στους προσαρμοστικούς και τους μη προσαρμοστικούς, τότε η νίκη του ιαπωνικού ιμπεριαλισμού αποτελούσε απόδειξη της υπεροχής του και, σύμφωνα με την οπτική του Κοινωνικού Δαρβινισμού, αυτό δεν δεχόταν αμφισβήτηση⁴². Ο Κροπότκιν προσέφερε ένα εναλλακτικό μοντέλο της ιστορίας, το οποίο έδινε λύση στο παραπάνω δίλημμα και τον έκανε να πιστέψει στις λαϊκές τάξεις και την άμεση δράση ενάντια στον ιμπεριαλισμό. Ο Σιν «βρήκε στον αναρχισμό την αντιαποικιοκρατική στάση που δεν παρείχε ο Κοινωνικός Δαρβινισμός». «Αυτό που κατέστησε τον Κροπότκιν ελκυστικό στον Σιν δεν ήταν απλώς η ιδέα της κοινωνικής επανάστασης, αλλά η εναλλακτική πρόταση των Ρώσων όσον αφορά την πρωτοκαθεδρία του αγώνα ως καθοριστικού στοιχείου της μοίρας των εθνών»⁴³.

Η εθνική απελευθέρωση βρέθηκε στο επίκεντρο της αποικιοκρατούμενης Κορέας και οι αναρχικοί έπρεπε να προσδιορίσουν τις θέσεις τους πάνω στο ζήτημα αυτό. Ορισμένοι, όπως οι Χα, Γιου Τσα-μύονγκ και Γιου Ριμ, φαίνεται πως αγκάλιασαν ανοιχτά τον εθνικισμό. Οι Γιου Τσα-μύονγκ και Γιου Ριμ είχαν εκλεγεί στο κοινοβούλιο της προσωρινής κορεάτικης κυβέρνησης. Μετά την ανεξαρτητοποίηση, ένα σημαντικό τμήμα του κινήματος – ίσως ακόμη και πλειοψηφικό – σχημάτισε το Ανεξάρτητο Κόμμα Εργατών και Αγροτών («Dok-lip no-nong-dang»)· παρότι το κόμμα αυτό είχε μια αρκετά ριζοσπαστική πλατφόρμα σε κάποια σημεία, στόχευε στη συμμετοχή στις εκλογές σαν τα συμβατικά κόμματα. Ο Γιου Ριμ υποστήριζε, με αρκετή δόση σοφισμού, ότι «εμείς, οι Κορεάτες Αναρχικοί, δεν είμαστε κυριολεκτικά μη-κυβερνητιστές, αλλά μη-έτερο-κυβερνητιστές, με άλλα λόγια είμαστε αυτό-κυβερνητιστές» και «θέλουμε να ιδρύσουμε μια ανεξάρτητη και δημοκρατική ενιαία κυβέρνηση»⁴⁴.

Η άκριτη υποστήριξη του εθνικισμού και της ύπαρξης ενός κορεάτικου κράτους ερμηνεύεται μερικές φορές ως συνέπεια του γεγονότος ότι «η εθνική απελευθέρωση μετατράπηκε σε πρωταρχικό στόχο των Κορεατών αναρχικών», οδηγώντας τους στην υιοθέτηση «οποιασδήποτε στρατηγικής μπορούσε να δικαιολογηθεί με όρους συσπείρωσης ενός ενιαίου και ανεξάρτητου κορεάτικου έθνους»⁴⁵. Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι κάθε σημαντικό αναρχικό κίνημα που βρίσκεται σε αποικιοκρατούμενη περιοχή θα κινηθεί σίγουρα προς τον εθνικισμό και τη συμμετοχή στη συμβατική πολιτική⁴⁶. Όμως αυτή η λογική ακολουθία δεν είναι ικανοποιητική. Από τη μια πλευρά, υποθέτει, όπως και ο Λένιν, ότι η εθνική απελευθέρωση παίρνει αναγκαστικά τη μορφή του εθνικισμού, αγνοώντας την πιθανότητα να σημαίνει κάτι περισσότερο από θέληση για ένα «ενιαίο και ανεξάρτητο κορεάτικο έθνος»· από την άλλη, αγνοεί το ρεύμα του αναρχισμού που στοχεύει να συνενώσει την εθνική απελευθέρωση με την ταξική πάλη. Αυτό το ρεύμα υπήρχε σίγουρα στο εσωτερικό των αναρχικών της Κορέας. Ο Σιν και η Μπάντα των Ηρώων έτειναν αισθητά προς αυτή την κατεύθυνση. Παρόμοια, η KAF-C στόχευε «να δώσει πίσω στις καταπιεσμένες τάξεις των κορεάτικων μαζών την αποικία που ονομάζεται Κορέα», αλλά απέρριπτε «τη συνθηκολόγηση με την καπιταλιστική τάξη της γενέτειράς μας» μέσα από ένα «εθνικό ενιαίο μέτωπο»· αντίθετα, «θα εξαλείψουμε την υπάρχουσα αστική και καπιταλιστική κοινωνία».

Στην Κίνα των τελών της δεκαετίας του 1920, ένα τμήμα των αναρχικών στο οποίο ανήκε και ο Λι Σιζένγκ εντάχθηκε στο Κουομιντάγκ. Κάποιοι ήλπιζαν πως θα το χρησιμοποιήσουν για να διαδώσουν τον αναρχισμό· άλλοι φαίνεται πως υποστήριξαν το εθνικιστικό σχέδιο της δημιουργίας ενός ενιαίου κινέζικου κράτους, θεωρώντας το προοδευτικό⁴⁷. Ένα από τα αποτελέσματα αυτής της συνεργασίας ήταν το Εθνικό Εργατικό Πανεπιστήμιο. Οι περισσότεροι Κινέζοι αναρχικοί απέρριψαν τη συνεργασία με το Κουομιντάγκ. Σύμφωνα με τον αναρχοσυνδικαλιστή Σεν Ζονγκτζίου, το Κουομιντάγκ και οι αναρχικοί είχαν τον κοινό στόχο της συντριβής των πολεμάρχων και του τέλους του ιμπεριαλισμού, αλλά οι αναρχικοί δεν μπορούσαν να αποδεχθούν τον εθνικισμό και τον κρατισμό του Κουομιντάγκ⁴⁸. Ο Λι Πέι Καν (1904-2005), γνωστός με το ψευδώνυμο Μπα Τζιν (το οποίο προκύπτει από την κινέζικη εκφορά των ονομάτων Μπακούνιν και Κροπότκιν), αντιλαμβανόταν όλα τα αντιιμπεριαλιστικά κινήματα και αγώνες, του εθνικιστικού συμπεριλαμβανόμενου, ως προοδευτικά συγκριτικά με τον ιμπεριαλισμό. Παρ' όλα αυτά, πίστευε πως οι αναρχικοί πρέπει να αποσπάσουν τις λαϊκές τάξεις από το Κουομιντάγκ, να προωθήσουν αιτήματα που ξεπερνούν κατά πολύ το πρόγραμμά του και να συνδέσουν άμεσα τους ταξικούς αγώνες του σήμερα με τον αγώνα για την κοινωνική επανάσταση⁴⁹.

Η Μισέλ, η πλέον επιφανής αναρχική της Γαλλίας του δεκάτου ένατου αιώνα, έπαιξε ρόλο και σε αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες. Η Μισέλ, μια δασκάλα με καταβολές από την ύπαιθρο, είχε ενεργό συμμετοχή στην Παρισινή Κομμούνια του 1871, για την οποία καταδικάστηκε σε ισόβια διαμονή στην αποικία καταδικών της Νέας Καληδονίας στον Νότιο Ειρηνικό⁵⁰. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού της μετακινήθηκε προς τον αναρχισμό, και στα χρόνια της κράτησής της συντάχθηκε με τους αγώνες των αυτοχθόνων Κανάκ ενάντια στις γαλλικές απαιτήσεις για γη και εργασία (και, κατά τα φαινόμενα, γυναίκες)· κατά τη διάρκεια της εξέγερσης των Κανάκ το 1878, δυο από τους μαχητές Κανάκ φορούσαν κομμάτια από το μαντήλι που είχε ως Κομμουνάρα⁵¹. «Οι Κανάκοι», πίστευε, «πολεμούσαν για την ίδια ελευθερία που επιδιώξαμε στην Κομμούνια»⁵².

Ο ρόλος της Μισέλ στον αγώνα αυτό δεν είναι όσο καλά καταγεγραμμένος θα ελπίζαμε και τα απομνημονεύματά της υποδεικνύουν «ότι σε γενικές γραμμές ξέρει περισσότερα από όσα επιλέγει να πει»⁵³. Σε αντίθεση με αρκετούς πρώην Κομμουνάρους που συνεργάστηκαν με τις γαλλικές δυνάμεις για την καταστολή της εξέγερσης, η Μισέλ έδειξε στους εξεγερμένους πώς να κόψουν τις γραμμές του τηλέγραφου για να παρακωλύσουν τις αρχές⁵⁴. Μετά την αμνηστία που δόθηκε στους Κομμουνάρους το 1880, γύρισε στην Ευρώπη, φυλακίστηκε το 1882 και ξανά το 1883, πέρασε αρκετά χρόνια στην Αγγλία και τάχθηκε ενάντια στη γαλλική αποικιοκρατία της Αλγερίας, τον αντισημιτισμό και τον μιλιταρισμό. Πέθανε στη Μασσαλία το 1905 και η κηδεία της στο Παρίσι – η οποία έγινε την 20ή Ιανουαρίου, τη μέρα που ξεκίνησε η Ρωσική Επανάσταση του 1905 – ήταν η μεγαλύτερη από την εποχή της κηδείας του διάσημου συγγραφέα Βίκτωρ Ουγκώ, είκοσι χρόνια νωρίτερα.

II. Πόλεμος, Έμφυλα Ζητήματα και Αντιιμπεριαλισμός

Αν και η ευρύτερη αναρχική παράδοση ιστορικά έχει συνδέσει τον εαυτό της με την ταξικότητα, έχει ασχοληθεί και με ζητήματα κοινωνικής καταπίεσης που δεν ανάγονται απαραίτητα στο ταξικό. Ήταν ένα διεθνές και διεθνιστικό κίνημα: απορρίπτοντας τον εθνικισμό και το κράτος και αντιτιθέμενη με συνέπεια στην καταπίεση των εθνικοτήτων και τις φυλετικές διακρίσεις, η ευρύτερη αναρχική παράδοση ήταν στην πρώτη γραμμή των προσπαθειών οργάνωσης των λαϊκών τάξεων, πέρα από τα όρια του έθνους και της φυλής. Εξελίχθηκε σε ένα κίνημα με υποστηρικτές από σχεδόν όλα τα έθνη και τις φυλές του κόσμου και με οργανώσεις σε όλον τον κόσμο. Διαδραμάτισε βασικό ρόλο στους αγώνες για ίσα δικαιώματα και ενάντια στους διαχωρισμούς (για παράδειγμα στην Κούβα, την Ιαπωνία, το Μεξικό, τις Η.Π.Α. και τη Νότια Αφρική), στους αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες και τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα (για παράδειγμα στη Βουλγαρία, την Κούβα, την Κορέα, τη Μακεδονία και την Ουκρανία), καθώς και στους αγώνες ενάντια στον μιλιταρισμό και τον πόλεμο ανάμεσα σε λαούς και κράτη.

Ο αντιμιλιταρισμός ήταν κεντρικό χαρακτηριστικό της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης· περιλάμβανε μαζικές εξεγέρσεις στο εσωτερικό των μεγάλων δυνάμεων ενάντια στην ιμπεριαλιστική επιθετικότητα, όπως στην Ιαπωνική κατοχή της Κορέας, της Μαντζουρίας και της Κίνας, στους αποικιοκρατικούς πολέμους της Ισπανίας στην Κούβα, το Μαρόκο και τις Φιλιππίνες και στις Ιταλικές επιθέσεις στην Αβησσυνία, τη Λιβύη και την Αλβανία. Το 1914, η Σοσιαλιστική (ή κάποιες φορές αποκαλούμενη «Δεύτερη») Διεθνής κατέρρευσε με το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, καθώς όλα τα μεγάλα της κόμματα υποστήριζαν τις πολεμικές επιχειρήσεις των κρατών τους. (Στη Διεθνή αυτή, η οποία ιδρύθηκε το 1889, κυριάρχησε ο κλασικός Μαρξισμός και η σοσιαλδημοκρατία· η βασική της συνιστώσα ήταν το μεγάλο Μαρξιστικό προπύργιο της εποχής, το Σοσιαλιστικό Δημοκρατικό Κόμμα [SDP] της Γερμανίας, το οποίο ιδρύθηκε το 1875 ως Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα με τη συνεισφορά των Μαρξ και Ένγκελς. Εφόσον ο άμεσος διάδοχος της Πρώτης Διεθνούς ήταν η Αντιεξουσιαστική Διεθνής – ή Μαύρη Διεθνής – που ιδρύθηκε το 1881, ο σχηματισμός του 1889 δεν ήταν, μιλώντας με αυστηρούς όρους, η «Δεύτερη» Διεθνής). Αντίθετα με την αντίληψη ότι ο Λένιν ήταν ο μοναδικός που συσπείρωσε τις αντιπολεμικές αντιστάσεις, η ριζοσπαστική αντίσταση στον πόλεμο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους αναρχικούς και τους συνδικαλιστές.

Το έμφυλο ήταν ακόμη ένα σημαντικό ζήτημα. Παραδεχόμαστε πως αισθανόμαστε μια κάποια δυσφορία με την τάση πολλών συγγραφέων να αναφέρονται σε πολλές αναρχικές και συνδικαλιστριες με τον όρο «αναρχοφεμινίστριες» ή «αναρχα-φεμινίστριες». Οι γυναίκες έπαιξαν αναμφίβολα καθοριστικό ρόλο στην προώθηση μιας φεμινιστικής ανάλυσης στον αναρχισμό, όμως το να υποθέτουμε ότι όλες οι ακτιβίστριες του κινήματος ήταν αναγκαστικά φεμινίστριες ή ότι θα πρέπει να προσδιορίζονται κυρίως μέσω του φεμινισμού είναι προβληματικό. Ούτε τα φεμινιστικά στοιχεία του αναρχισμού και του συνδικαλισμού ήταν αποκλειστικό προνόμιο των γυναικών ακτιβιστριών, ούτε η δράση των γυναικών ακτιβιστριών της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στη φεμινιστική τους θεώρηση. Η ευρύτερη αναρχική παράδοση ως σύνολο υπερασπίστηκε την ισότητα των φύλων, απέρριψε την πατριαρχική οικογένεια και αναζήτησε τρόπους σύνδεσης των φεμινιστικών ζητημάτων με το ευρύτερο σχέδιο της

ταξικής πάλης και της επανάστασης. Οι αναρχικοί και οι συνδικαλιστές είχαν διαφορές στο εσωτερικό τους όσον αφορά τις επιπτώσεις της γυναικείας χειραφέτησης. Υπήρχαν βεβαίως πολλοί αναρχικοί και συνδικαλιστές των οποίων οι αντιλήψεις και οι ζωές έρχονταν σε αντίθεση με την ισότητα των φύλων. Όμως το σημαντικό σημείο είναι ότι αυτή η ισότητα αποτελούσε πάντοτε αρχή της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης.

Παράλληλα, αναρχικές και συνδικαλιστριες όπως η Τσσί Σέον Μιούνγκ, η Λουίσα Καπετίγιο, η Βολτερίν ντε Κλερ, η Ελίζαμπεθ Γκέρλι Φλιν, η Έμμα Γκόλντμαν, η Χι Ζιέν, η Πετρονίλα Ινφάντες, η Λούσι Πάρσονς και η Ίτο Νόε, δεν θα πρέπει να θεωρείται πως περιόρισαν τη δραστηριότητά τους αποκλειστικά στα έμφυλα ζητήματα. Ανέλαβαν μια ευρεία γκάμα ρόλων στο κίνημα ως συγγραφείς, μέλη σωματείων, ηγέτιδες απεργιών, οργανώτριες κοινοτήτων και μέλη πολιτοφυλακών. Αντιλαμβάνονταν των εαυτό τους ως τμήμα ενός ευρύτερου λαϊκού κινήματος που ξεπερνούσε τα όρια των φύλων. Όπως και οι άντρες σύντροφοί τους, θεωρούσαν πως το ταξικό σύστημα και οι άλλες μορφές καταπίεσης είναι εγγενώς συνδεδεμένα μεταξύ τους και πως μόνο ένα καθολικό και ενωτικό λαϊκό κίνημα ενάντια σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης και κυριαρχίας μπορεί να δημιουργήσει μια νέα κοινωνία.

Μετάφραση/ Επιμέλεια: Κωστής

Σημειώσεις:

1. Cockcroft, Mexico, 93, 103.
2. ό.π., 94.
3. Organising Junta of the Mexican Liberal Party, «Manifesto to the Workers of the World», στο Land and Liberty: Anarchist Influences in the Mexican Revolution: Ricardo Flores Magón, επιμ. D. Poole (8 Απριλίου 1911· repr., Orkney, Scotland: Cienfuegos Press, 1977), 95.
4. R. Flores Magón, «Labours Solidarity Should Know neither Race nor Colour», στο Land and Liberty: Anarchist Influences in the Mexican Revolution: Ricardo Flores Magón, επιμ. D. Poole (29 Απριλίου 1911· repr., Orkney, Scotland: Cienfuegos Press, 1977), 90.
5. E. Flores Magón, R. Flores Magón, L. Rivera, A. De P. Araujo, and A. L. Figueroa, «To the Workers of the United States», στο Anarchism and the Mexican Revolution: The Political Trials of Ricardo Flores Magón in the United States, επιμ. C. M. MacLachlan (7 Απριλίου 1914· repr., Berkeley: University of California Press, 1991), 123.
6. Caulfield, «Wobblies and Mexican Workers in Petroleum», 52, 54, 56, 64-65, 67-68, 70-72.
7. Caulfield, «Wobblies and Mexican Workers in Petroleum», 52, 54, 56, 64-65, 67-68, 70-72.
8. MacLachlan, Anarchism and the Mexican Revolution, 55-56.
9. Hart, «Revolutionary Syndicalism in Mexico», 194-96.
10. ό.π., 3.
11. Βλ. Hart, Anarchism and the Mexican Working Class, 160.
12. Fernandez, Cuban Anarchism, κεφάλαιο 1.
13. ό.π.· βλ. επίσης Casanovas, «Labour and Colonialism in Cuba in the Second Half of the Nineteenth-Century», 413-23, 433-42.
14. Βλ. G. E. Poyo, «The Anarchist Challenge to the Cuban Independence Movement, 1885-1890», Cuban Studies 15, no. 1 (1985): 39-41.
15. Casanovas, «Labour and Colonialism in Cuba in the Second Half of the Nineteenth Century», 424; Fernandez, Cuban Anarchism, κεφάλαιο 1.
16. Fernandez, Cuban Anarchism, κεφάλαιο 2.
17. Shaffer, «Purifying the Environment for the Coming New Dawn».
  - A. Quintero Rivera, (επιμ.), Workers Struggle in Puerto Rico: A Documentary History (London: Monthly Review Press, 1976), 17-19, σημειώσεις επιμελητή.
18. Arshinov, History of the Makhnovist Movement, 209· βλ. επίσης N. Makhno, «A Few Words on the National Question in the Ukraine», στο The Struggle against the State and Other Essays by Nestor Makhno, επιμ. A. Skirda (Δεκέμβριος 1928; repr., Oakland: AK Press, 1996).

19. Darch, «The Makhnovischna», 6-7.
20. Cipko, «Mikhail Bakunin and the National Question», 11-12.
21. Βλ. J. P. Himka, «Young Radicals and Independent Statehood: The Idea of a Ukrainian Nation-state, 1890-1895», *Slavic Review* 41, no. 2 (1982): 219-21, 223-24, 227-29.
22. Η ακόλουθη παρουσίαση των αγώνων στην Αρμενία, τη Βουλγαρία και τη Μακεδονία αντλήθηκε από τα *Balkanski, Liberation nationale et revolution sociale: a lexample de la Revolution Macedonienne* (Paris: Volonte Anarchiste, 1982)· V. Bojanev, «Bulgaria: The History of the Bulgarian Anarchist Movement», *Raven* 4, no. 1 (1991)· G. Khadziev, «Down with the Sultan, Long Live the Balkan Federation!» *The 1903 Risings in Macedonia and Thrace*, 1992, προσβάσιμο από http://flag.blackened.net/revolt/bulgaria_1903.html (ανακτήθηκε στις 10/1/2003)· Nettlau, *A Short History of Anarchism*, 256-58.
23. Bojanev, «Bulgaria», 32.
24. Jackson, «Peasant Political Movements in Eastern Europe», 279.
25. Khadziev, «Down with the Sultan, Long Live the Balkan Federation!»
26. ό.π.
27. [Σ.τ.Μ.] Η φράση αυτή («Labour must wait») αποδίδεται στον Έιμον ντε Βαλέρα, τότε ηγέτη του Σιν Φέιν. Είναι χαρακτηριστική της έμφασης που έδινε το κόμμα στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα έναντι του ταξικού.
28. Connolly, *Socialism Made Easy*, 28.
29. J. Connolly, *Labour in Irish History* (Cork: Corpus of Electronic Texts, 1910), 183, 25.
  - A. Berkman, «The Only Hope of Ireland», *Blast!* no. 13, 15/5/1916, 2.
30. Marshall, *Demanding the Impossible*, 347· D. Poole, «About Malatesta», στο *Fra Contadini: A Dialogue on Anarchy*, επιμ. E. Malatesta (London: Bratach Dubh, 1981), 42.
  - [Σ.τ.Μ.] Η επιτροπή αυτή ιδρύθηκε το 1929, εποχή κατά την οποία η Γαλλία προετοιμάζε εορταστικές εκδηλώσεις για τα 100 χρόνια από την κατάκτηση της Αλγερίας την 5η Ιουλίου 1830.
31. S. Boulouque, «Sail Mohamed ou la Vie et la Revoke dun Anarchiste Algerien», στο *Sail Mahomed: Appels aux Travailleurs Algeriens*, επιμ. S. Boulouque, μτφρ. David Short (Paris: Volonte Anarchiste, 1994).
32. ό.π.
33. S. Mohamed, «Peuple algerien, debout!» στο *Sail Mahomed: Appels aux Travailleurs Algeriens*, επιμ. S. Boulouque, μτφρ. από τον Martin Howard (1932; repr., Paris: Volonte Anarchiste, 1994): 12· S. Mohamed, «A l'opinion Publique», στο *Sail Mahomed: Appels aux Travailleurs Algeriens*, επιμ. S. Boulouque, μτφρ. από τον Martin Howard (1930; repr., Paris: Volonte Anarchiste, 1994): 11-12.
34. S. Mohamed, «Un Appel du Groupe Anarchiste aux Indigenes Algeriens», στο *Sail Mahomed: Appels aux Travailleurs Algeriens*, επιμ. S. Boulouque, μτφρ. από τον Martin Howard (1935; repr., Paris: Volonte Anarchiste, 1994): 16-17.
35. Paz, *Durruti*, 258-59· βλ. επίσης 262n9.
36. ό.π.· βλ. επίσης 262n9, 258-59.
37. C. Berneri, «Open Letter to Comrade Federica Montseny», *Cienfuegos Press Anarchist Review*, 14/4/1937, 58-59. Βλ. επίσης N. Chomsky, *American Power and the New Mandarins* (New York: Penguin, 1970), 91-93.
38. Trehwela, «George Padmore», 45-52.
39. Βλ. Em, «Nationalism, Post-Nationalism, and Shin Chae Ho», 289n13.
40. Shin Chaeho, «Declaration of the Korean Revolution», στο *Anarchism: A Documentary History of Libertarian Ideas, Volume 1: From Anarchy to Anarchism, 300 CE to 1939*, επιμ. R. Graham (1923; repr., Montreal: Black Rose, 2005), 373-76.
41. Em, «Nationalism, Post-Nationalism, and Shin Chae Ho», 311-12n56.
42. Allen, «Ambivalent Social Darwinism in Korea», 14, 18-19.
43. Αναφέρεται στο Ha, *A History of Korean Anarchist Movement* [sic], 144
44. J. Crump, «Anarchism and Nationalism in East Asia», *Anarchist Studies* 4, no. 1 (1996): 52, 59.
45. Talhwan, «What We Advocate», στο *Anarchism: A Documentary History of Libertarian Ideas, Volume 1: From Anarchy to Anarchism, 300 CE to 1939*, επιμ. R. Graham (Ιούνιος 1928; repr., Montreal: Black Rose, 2005), 382-83.
46. Crump, «Anarchism and Nationalism in East Asia», 47-48· Dirlik, *Anarchism in the Chinese Revolution*, κεφάλαιο 11.
47. Dirlik, *Anarchism in the Chinese Revolution*, 253-55.
48. Βλ. Li Pei Kan, «Anarchism and the Question of Practice», στο *Anarchism: A Documentary History of Libertarian Ideas, Volume 1: From Anarchy to Anarchism, 300 CE to 1939*, επιμ. R. Graham (1927; repr., Montreal: Black Rose, 2005).
49. Βλ. Michel, *The Red Virgin*, 105-14.
50. ό.π., 7.
51. Lowry and Gunter, «Translators' Introduction», xiv.

52. K. Hart, «Oral Culture and Anti-Colonialism in Louise Michel's *Memoires* (1886) and *Legendes et chants degestes* (1885)», *Nineteenth-Century French Studies* 30, no. 2 (2001): 107-8.